

ların görüşleri arasındaki farka işaret ederek *cevher**-i ferd görüşünü ispat için ortaya konan delilleri yeterli bulmakla beraber, muhtemelen filozoflara karşı bir reddiye vasfı taşıması sebebiyle bu görüşü övmüştür. Eş'arî mektebine mensup bir kelâmcı olan Teftâzânî, Mâtürîdî olan Neseî'yi zaman zaman tenkit ederek Eş'arîliği savunmuş, yer yer de Mâtürîdî fikirleri aynen benimsemiştir (*Şerhu'l-'Akâ'id*, s. 36, 51). İslâm ilim ve fikir hayatında önemli bir yer tutan *Şerhu'l-'Akâ'id*'in, itikadî konularda ileri sürülen fikirleri özetlerken aşırı dereceye varmayan felsefî izahlar ihtiva etmesi, kısmen de olsa anlaşılmasını güçleştirmiştir. Ancak felsefeye geniş ölçüde yer veren diğer akaid kitaplarına nisbetle daha kolay anlaşıldığı için Osmanlı medreselerinde ve Ezher'de asırlarca okutulmuş, günümüzde de İslâm ülkelerinin çeşitli üniversitelerinde ve daha başka ilim çevrelerinde akaid sahasının ana kitabı olma vasfını korumuştur. *Şerhu'l-'Akâ'id* üzerine yapılan şerh, hâşiye ve ta'likler, Neseî metnine yapılan şerhlerden çok fazla olup sayıları elli civarındadır. Bunlar arasında, Ahmed b. Mustafa el-Hayâlî, Muslihuddin Mustafa el-Kestelî, İbrâhim b. Muhammed el-İsferâinî, Abdülhakîm b. Şemseddin es-Siyâlkûtî ve Ramazan b. Muhammed el-Haneî'nin şerh veya hâşiyeleri çok meşhurdur. Kâsım b. Kutluboğa *Buğyetü'r-râşid fî tahrici eḥâdisi Şerhi'l-'Akâ'id*, Celâleddin es-Süyûtî *Eḥâdisü Şerhi'l-'Akâ'id*, Ali b. Sultan el-Kârî *Ferâ'idü'l-kalâ'id 'alâ eḥâdisi Şerhi'l-'Akâ'id* adlı eserleriyle, şerhte geçen hadisleri *tahric** etmişlerdir. Süyûtî bu hadislerin bir kısmını zayıf kabul eder. Osmanlı devrinden itibaren birçok defa yayımlanan *Şerhu'l-'Akâ'id*'i Batı'da ilk defa W. Cureton neşretmiş-

tir (London 1843). E. E. Elder, Teftâzânî şerhinin bir bölümünü *A Commentary on the Creed of Islam* adlı eserinde yayımlamıştır (New York 1950). Ömer b. Mustafa et-Tarablusî ile Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed et-Tilimsânî'nin *İzâ'atü'd-dücünne fî 'akâ'id* Ehlî's-sünne adıyla nazma çevirdikleri *Şerhu'l-'Akâ'id*, Muhammed Râsim el-Malatî (*Keşfü'l-Akâid*), Sarı Abdullah Efendi (*Tercüme-i Şerh-i Akâid*), Mustafa Ma'nevî (*Lübbü'l-Akâid*), Ömer Ziyâeddin (*Şerh-i Akâid Tercümesi*, İstanbul 1307) ve Giritli Sırrı Paşa (*Şerh-i Akâid Tercümesi*, Rusçuk 1292; yer yer kısaltma ve ilâvelerle *Nakdül-kelem fî akâidi'l-İslâm*, İstanbul 1310) tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Son olarak Süleyman Uludağ, *Kelâm İlmi ve İslâm Akaidi* (*Şerhu'l-Akâid*) adıyla eseri günümüz Türkçesi'ne çevirmiştir (İstanbul 1980, 1982).

BİBLİYOGRAFYA :

Teftâzânî, *Şerhu'l-'Akâ'id*, s. 2-3, 36, 51; Şa'rânî, *el-Yevâküt ve'l-cevâhir*, Kahire 1378/1959, I, 67; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 80, 130; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1145-1149; *Hediyetü'l-'ârifîn*, I, 783; II, 496; *İzâhu'l-meknûn*, I, 186; II, 104, 361; *Sicill-i Osmânî*, III, 25; Mehmed Ali Aynî, *Hüccetü'l-İslâm İmâm Gazâlî*, İstanbul 1327, s. 105-106; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 758; B. S. Alûş — Abdullah er-Recrâcî, *Fihrisü'l-maḥtâtâtî'l-'Arabîyye*, Paris 1954, I, 119; Fethullah Huleyf, *Kitâbü't-Tevhîd* [Mâtürîdî], Mukaddime; Bekir Topaloğlu, *Mâtürîdiyye Akaidi* [Nüreddin es-Sâbü'nî], İstanbul 1979, Önsöz, s. 10; a.m.f., *Kelâm İlmi*: Giriş, İstanbul 1980, s. 130; Süleyman Uludağ, *Kelâm İlmi ve İslâm Akaidi* [Teftâzânî], İstanbul 1982, Giriş, s. 61; İzmirli İsmail Hakkı, "İslamda Felsefe Cereyanı", *DİFM*, IV/7 (1930), s. 12; Mustafa Sait Yazıcıoğlu, "XV. ve XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreselerinde İlm-i Kelâm Öğretimi ve Genel Eğitim İçindeki Yeri", *AÜİF İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, sy. 4, Ankara 1980, s. 276; A. J. Wensinck, "Neseî", *İA*, IX, 199; W. Montgomery Watt, "Akâida", *EP* (İng.), I, 335.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

AKÂİDÜ'S-SENÜSİ

(عقائد السنوسى)

Eş'arî âlimlerinden Ebû Abdullah Muhammed b. Yûsuf es-Senûsî'nin (ö. 895/1490) akaide dair dört eserinin ortak adı.

Kuzey Afrika'da devrinin en büyük kelâm âlimi olarak tanınan Senûsî, akaid konusunda *el-Mukaddime fî't-tevhîd*, *Akâidetü ehli't-tevhîd eş-şuğrâ*,

'Akâidetü's-Senûsî el-vuşâ ve *'Akâidetü ehli't-tevhîd el-kübrâ* adlı eserleri yazdı; ayrıca bunları şerh ve ihtisâr etti.

1. *el-Mukaddime fî't-tevhîd*. Şer'i hükümlerin taksimiyle başlar. Eserde akılî hükümlere de kısaca temas edildikten sonra kulların fiilleri konusunda Cebriyye, Kaderiyye ve Ehl-i sünnet'in görüşlerine yer verilerek *kesb** nazariyesi anlatılır. Şirkin çeşitleri üzerinde durulduktan sonra *ilâhiyyât** ve *nübüvât** konularıyla ilgili bazı terimler açıklanır; dinî ilimleri öğrenmeye yeni başlayanlar için gerekli olan temel bilgiler özlü bir şekilde verilir. J. D. Lucaini tarafından Fransızca'ya çevrilen (Cezayir 1908) *el-Mukaddime*, müellifinin yanında, İbrâhim b. Hasan el-Bennânî (*el-Mevâhibü'r-rabbâniyye*, Kahire 1304), Molla İlyas Ali b. Hasan el-Bâbâî (*el-Me'âni's-seniyye*) ve Abdülganî en-Nablusî (*el-Envârü'l-ilâhiyye fî şerhi'l-Mukaddimetü's-Senûsiyye*) tarafından da şerhedilmiştir.

2. *Akâidetü ehli't-tevhîd eş-şuğrâ*. Senûsî'nin en meşhur eseridir; *el-'Akâidetü's-şuğrâ*, *Ümmü'l-berâhîn* veya kısaca *es-Senûsiyye* adlarıyla da tanınır. Eser kelime-i şehâdetin tefsirini yapmak maksadıyla yazılmış olup akılî hükümleri tasnifle başlar. Allah ve peygamberler hakkında inanılması zorunlu (vâcip), câiz ve imkânsız (müstahil) olan hususların nelerden ibaret bulunduğu ve bunları öğrenmenin her yetişkin müslümana farz olduğu belirtilen risâlede, Allah hakkında inanılması vâcip olan sıfatlar nefsî, selbî (ademî), meânî, mânevî ve hâlî (bk. SIFAT) şeklinde gruplara ayrılarak yirmi maddede toplanır. Allah hakkında inanılması ve kabul edilmesi imkânsız olan nitelikler de (cehalet, ölüm-lülük gibi) aynı şekilde yirmi madde halinde gösterilerek bunların birinci kategorideki yirmi sıfatın zıtları olduğu belirtilir. Allah için bir mecburiyet ifade etmeyen (câiz; yaratma, yaşatma, öldürme, rızık verme gibi) sıfatlar ise kısaca *mümkîn**'i icat edip etmemek şeklinde yorumlanır. Allah'ın varlığı *cevher* ve *araz* metoduyla ispat edildikten sonra peygamberlerin özellikleri ve Hz. Muhammed'in nübüvveti anlatılır; daha önceki peygamberlere, meleklerle, ilâhî kitaplara ve âhirete inanmadan Hz. Muhammed'e iman etmenin makbul sayılacağı ifade edilir. Risâle, kelime-i şehâdetin bu şekilde anlaşılacak kalp ile tasdik edilmesi gerektiğine, ayrıca dil

'Akâ'idü'n-Neseî'nin yazma nüshalarından birinin ilk sayfası (Nuruosmaniye Ktp., nr. 4618)

ile çokça tekrarlanmasının da önemli olduğuna işaretle sona erer. Hacı'nın küçüklüğüne rağmen akaidle ilgili temel bilgileri özlü ve anlaşılır bir üslûpla ifade eden *el-‘Akîdetü's-şuğrâ*, ilâhî sıfatları gruplandırması bakımından dikkat çekicidir. *‘Akâ'idü'n-Nesefî*'ye Osmanlı ilim çevrelerinde gösterilen ilginin bir benzeri Kuzey Afrika'da *el-‘Akîdetü's-şuğrâ*'ya gösterilmiş ve eser medreselerde okutulmuştur.

Abdülganî en-Nablusî'nin *el-Le'tâ'ifü'l-ünsiyye* adıyla nazma çevirdiği *el-‘Akîdetü's-şuğrâ*'yı M. Wolff Almanca'ya (Leipzig 1848), J. D. Lucaini de Fransızca'ya (Cezayir 1896) tercüme etmiştir. Bulak (1238), Kahire (1271), Bombay (1310) Fas (1317), Bonn (1916) ve daha başka yerlerde defalarca basılan eser üzerinde kırk civarında şerh ve hâşiye yapılmıştır. *Tevhîdüh ehli'l-‘irfân ve ma‘rife-tullâhi ve resûlihî ve'l-burhân* adlı ilk şerhi müellifine aittir. Senûsî ayrıca *el-‘Akîdetü's-şuğrâ*'nın metninden delilleri çıkararak *‘Akîdetü şağireti's-şuğrâ*'yı meydana getirmiş ve buna ayrı bir şerh yazmıştır; eser bu şerhiyle birlikte Kahire'de yayımlanmıştır (1282). Senûsî, *el-‘Akîdetü's-şuğrâ*'yı *‘Akîdetü'l-hâfîza* adıyla ihtisar etmiş, bu ihtisarı Hasan b. Muhsin *el-Metâli'u's-Senûsiyye* ismiyle şerhetmiştir. *el-Akîdetü's-şuğrâ*'nın diğer şerhlerinin belli başlıları arasında, Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Mâlikî (Süleymaniye Ktp., Yenica-mi, nr. 744/3), Muhammed b. Ömer et-Tilimsânî (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 1468), Guneymî el-Ensârî (*Behcetü'n-nâzûrîn*), İbrâhim b. Muhammed el-Bâcûrî (Kahire 1300), Muhammed b. Ebû'l-Kâsım el-Fecîcî (Rabat, el-Hizânetü'l-âme, nr. 1053), Muhammed Me'mûn b. Muhammed el-Hafsî (el-Hizânetü'l-âme, nr. 720), Ebû Zeyd Abdurrahman b. Muhammed el-Fâsî (el-Hizânetü'l-âme, nr. 811), Sa'd b. Abdurrahman el-Vichânî (el-Hizânetü'l-âme, nr. 1228), Muhammed b. Ahmed ed-Desûkî (Bulak 1297), Ali Kayrevânî (*İğâsetü'l-müciddîn*), Âbdullah b. Abdurrahman er-Rûhî (*en-Nûbze-tü'l-yesîre*) ve Muhammed b. Mansûr el-Hüdhüdî (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 2430) şerhleri sayılabilir.

3. *‘Akîdetü's-Senûsî el-vuşâ* adlı risâle, *el-Cümel*, *el-Mürşide*, *es-Senûsiyyetü'l-vuşâ* ve *el-‘Akîdetü'l-vuşâ* diye de anılır. Eser, akli hükümlerin incelendiği bir mukaddime ile sekiz babdan oluşur. Birinci babda âlemin kadîm

olamayacağı, ikincisinde Allah'ın varlığının delili, üçüncü babdan itibaren yedinci baba kadar ilâhî sıfatlar, yedinci babda Allah hakkında câiz olan hususlar ve *rû'yetullah**, sekizinci babda nübüvvet, Hz. Muhammed'in nübüvveti ve buna bağlı olan sem'îyyât konuları (ba's, sırat, mîzan, şefaât, cennet, cehennem) anlatılır. Âlemin *hudûs**u konusunun orijinal bir tarzda ele alındığı on varak tutarındaki (Süleymaniye Ktp., Tınova, nr. 1125/2) risâlede sem'îyyât konularına çok az yer verildiği ve bütün meselelerin akli delillerle izah edilmeye çalışıldığı dikkati çeker. Senûsî diğer risâlelerinde olduğu gibi *el-‘Akîdetü'l-vuşâ*'ya da şerh yazmıştır (Süleymaniye Ktp., Hacı Beşir Ağa, nr. 662). *‘Umdetü ehli't-tedkîk ve't-taşdîk* adını taşıyan bu şerhe Abdülganî en-Nablusî (*Nûrû'l-ifâde*), Saîd el-Kaffî (*el-Lâzım ve'l-melzûm*) ve Mahmûd el-Makdisî tarafından hâşiyeler yazılmıştır.

4. Tam adı *‘Akîdetü ehli't-tevhîd el-muhricetü bi'avnillâhi min zulûmâtü'l-cehli ve rakabetü't-taklîd el-mürğime-tü bi-fazlillâhi enfe külli mübtedi'in anîd* (عقيدة اهل التوحيد المخرجة بعون الله من ظلمات الجهل ورقبة التقليد المرغمة بفضل الله ان كل مبتدع عنيد) olan eser kısaca *‘Akîdetü ehli't-tevhîd el-kübrâ* ve *‘Akîdetü's-Senûsî el-kübrâ* diye de bilinir. İlâhiyyât nübüvât ve sem'îyyât konularından oluşan Senûsî'nin bu eseri, bir mukaddime ile on altı fasıldan ibarettir. Mukaddimede taklîdin zararları ve taklîdî imandan kurtulmanın lüzumu üzerinde durulur. Birinci fasılda insanın bir damla sudan mükemmel bir varlık haline gelmesi ve âlemde sürekli olarak değişikliklerin vuku bulması Allah'ın varlığının bir delili olarak değerlendirilir. İkinci fasıldan sekizinci fasla kadar olan bölümde sıfatlar konusu incelenir. Daha sonra sırasıyla Allah'ın birliği, kulların fiillerinin Allah tarafından yaratılması, *rû'yetullah*, Allah hakkında câiz olan ve olmayan hususlar, *aslah** fikrinin reddi konularına yer verilerek on ikinci fasılda ilâhiyyât bahsi tamamlanır. On üçüncü fasılda nübüvvet müessesesi, on dördüncü fasılda Hz. Muhammed'in peygamberliği delilleriyle birlikte anlatılır. On beşinci fasılda ba's ve diğer âhiret hallerine yer verilir. Risâle, *kebîre** konusunun incelenmesiyle sona erer. Orta boy on dört varak tutarındaki *‘Akîdetü ehli't-tevhîd*, kelâm meselelerini kolay anlaşılan bir üslûpla in-

celeyen ve Sünnî itikad esaslarını oldukça orijinal delillerle ispatlamaya çalışan bir risâledir. *Mecmû'atü'l-mütûn* içinde İstanbul'da yayımlanmıştır (1310).

Birçok şerhi bulunan *‘Akîdetü ehli't-tevhîd*'in ilk şerhi müellifine aittir. *‘Umdetü ehli't-tevhîk ve't-tedâid fî şerhi ‘Akîdetü ehli't-tevhîd* adını taşıyan bu şerhin girişinde *hükûm** ve *nazar** bahsi Ehl-i sünnet ve Mu'tezile'ye göre incelenir. Bunu akli delillerin çeşitleri, fikrî cihadın önemi, Hz. Ali'nin ilimle ilgili görüşleri, kelâm ilminin aleyhindeki görüşlerin tenkidi ve istidlâl çeşitleri gibi konular takip eder. İlâhiyyât kısmında imkân ve hudûs delilleri, âlemin kadîmi fikrinin reddi, devir, teselsül, burhân-ı tatbîk, ekânîm-i selâse, selbî ve sübûtî sıfatlar, İbn Sînâ'da felek anlayışı ve bunun tenkidi, ahvâl nazariyesi, halku'l-Kur'ân, sıfât-ı ilâhiyyenin taalluk ettiği şeyler, kulların fiilleri, *rû'yetullah*, hü-sün ve kubhun şer'îliği gibi konular yer alır. Nübüvât bölümünde peygamberlik müessesesinin gerçekliği ve insanların bu müesseseye olan ihtiyacı ortaya konduktan sonra Hz. Muhammed'in peygamberliğine Kur'ân-ı Kerim'in iç'azı, onun maddî ve mânevî nitelikleriyle bunların İncil ve Tevrat'ta aynen belirtilmiş olması delil gösterilir. Kabir âlemi, ba's ve nasırları bildirdiği diğer âhiret hallerinin delilleri ve bunlara yapılan itirazlar cevaplarıyla birlikte anlatılır. *‘Akîdetü ehli't-tevhîd*'deki bilgiler *‘Umd*'de akli ve naklî delillerle açıklanır; Ehl-i sünnet'e muhalif olan, özellikle Mu'tezile, Cebriyye, Haşviyye ve *mutasavvife** nin görüşleri reddedilir. Kitapta Ebû'l-Hasan Eş'arî, Bâkılânî, Cüveynî, Râzî, İbnü't-Tilimsânî gibi belli başlı Eş'arî kelâmcıların eserlerinden nakiller de yer alır. Kelâm metoduna göre yazılan *‘Umd*, metni gibi kolay anlaşılır bir üslûpla kaleme alınmıştır. Senûsî'nin akaid konusundaki en hacimli eseri olup 140 varak civarındadır. Senûsî daha sonra bu şerhi kısaltarak ayrı bir kitap meydana getirmiştir. *Serkîs'te A'mide* adıyla zikredilen *‘Umd*, Kahire'de yayımlanmıştır (1317).

‘Akîdetü ehli't-tevhîd, ayrıca Ahmed b. Ali el-Mencûrî (*Dürretü'l-hicâl*), Hasan b. Mes'ûd el-Yüsî, Ramazan b. Abdülhak el-Akkârî, Muhammed b. Abdullah er-Remâsî, Muhammed b. Ahmed ed-Desûkî, M. İllîş el-Mısırî (*Hidâyetü'l-mürîd*, Kahire 1306) tarafından da şerhedilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Zebîdî, *İthâfû's-sâde*, II, 51, 139; Bâcûrî, *Hâşiyetü'l-Bâcûrî 'alâ Ümmi'l-berâhîn ve'l-'akâ'id*, Kahire 1300, s. 2, 20; Enbâbî, *Takrîr* (*Hâşiyetü'l-Bâcûrî* içinde), Kahire 1300, s. 1; *Keşfü'z-zunûn*, I, 137; II, 1157-1158; *Hedîyyetü'l-'ârifîn*, I, 41; II, 216; *İzâhu'l-meknûn*, I, 106; II, 403, 618; Serkîs, *Mu'cem*, I, 1058-1059; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 353-355; Y. S. Alûş — Abdurrahman er-Recrâcî, *Fihrisü'l-mahtûâtü'l-'Arabîyye*, Paris 1954, I, 115; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, V, 439; Moh. Ben Cheneb, "Senûsi", *İA*, X, 499-500; W. Montgomery Watt, "Akîda", *El²* (Fr.), I, 346.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

el-AKÂİDÜ'ş-ŞEYBÂNİYYE

(bk. el-AKİDETÜ'ş-ŞEYBÂNİYYE).

AKÂİDÜ't-TAHÂVÎ

(bk. el-AKİDETÜ't-TAHÂVİYYE).

AKAR

(العار)

Taşınmaz mal,
toprak parçası anlamında
bir hukuk terimi.

Sözlükte "arazi, ağaç, ev eşyası, eşyanın en iyisi" gibi mânalara gelen akar, terim olarak daha dar anlamda yalnız gayri menkul malları kapsar. Halk arasında genel olarak kiraya verilmek suretiyle gelir sağlayan mülke akar denilirse de İslâm hukukunda "taşınmaz mal ve arazi" mânasına kullanılmaktadır. *Mecelle*, 129. maddesinde gayri menkulü "Akar denilen hâne ve arazi misil mahall-i âhara nakli mümkün olmayan şeydir" şeklinde tarif ederken akar teriminin hem gayri menkul (taşınmaz) mânasına, hem de arazi ile eş anlamlı olduğuna işaret etmiştir.

Hanefîler arazi üzerindeki binalarla ağaçlara iki açıdan bakmışlar ve bunları tek başlarına menkul, arazi ile beraber ele alınca da ona tâbi olarak gayri menkul saymışlardır. Bu sebeplerdir ki bina ve ağaçların araziden ayrı olarak satımında şüf'a* hakkı söz konusu olmamaktadır (bk. *Mecelle*, md. 1019, 1020). Buna karşılık, üzerinde bina ve ağaç bulunan bir arazi satıldığı zaman ise yere bağlı olarak bina ve ağaçlar da gayri menkul sayılmış ve bunlara dayalı şüf'a hakkı tanınmıştır. Mâlikî mezhebi müctehidleri ağaç ve bina konusunda Hanefîler'den farklı bir görüş ileri sürmüş-

lerdir. Onlara göre bina ve ağaçların bozulmadan varlıklarını korumaları arazinin üzerinde kalmalarına bağlıdır. Bu devamlı bağıllık sebebiyle arazide yer alan ağaçlar ve binalar da tek başına veya arazi ile beraber gayri menkul sayılır.

İslâm hukuku mülkiyetin intikali bakımından menkul - gayri menkul ayırımı yapmamıştır. Taşınır bir eşya, bir hayvan nasıl alınır satılır veya bağışlanırsa bir akar da aynı hukukî tasarruflarla intikal eder. Gayri menkul mülkiyetinin intikalinde tapuya tescil şartı yoktur. 1274 (1858) tarihli Arazi Kanun-nâmesi'nin otuz altıncı maddesinin şerhinde yer alan ve *Mecelle Cemiyeti*'ne ait bulunan şu mütalaa bu konuyu açık ve kesin bir şekilde ifade etmektedir: "Mülk akarların satımı, mîrî araziler gibi sâhib-i arzın iznine bağlı bulunmayıp tarafların icap ve kabulü ile akid teşekkül eder. Bu sebeple resmî senet olmadan da akarı satın alanın tasarrufu hukukun muteberdir." Akarlarda tescilin mülkiyetin intikali bakımından bir rolü bulunmamakla beraber iki önemli fonksiyonuna işaret edilmiştir: 1. Em-lâk üzerinde yapılan tasarruflarda hileye ve sahte muamelelere meydan vermemesi. 2. Belli bir müddet geçip tescilli yapılmamış akarlarda davanın reddine sebep teşkil etmesi.

Akar ile menkul mallar arasındaki diğer başlıca farklar da şunlardır: **İrtifak*** hakları yalnız akara taalluk ettiği gibi **bey* bi'l-vefâ*** da yalnız akarda söz konusudur. İslâm hukukçularının çoğunluğuna göre hem gayri menkul hem de menkul mallar vakfa konu olabilirken Hanefîler'e göre, bazı istisnalar dışında, yalnız gayri menkuller vakfedilebilir. Yine fukahânın çoğunluğuna göre akarın kabz ve tesliminden önce bir başkasına satımı câiz değildir. Ebû Hanîfe ile Ebû Yûsuf ise bunun câiz olduğu görüşündedirler. Yine Ebû Hanîfe ile Ebû Yû-

suf, nakli mümkün olmadığından akarı gaspetmenin tasavvur olunamayacağı- nı ileri sürerken diğer hukukçular bunu imkân dâhilinde görürler. *Mecelle*'de (md. 905 vd.) birinci görüş benimsenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Tâcû'l-'arûs, "akr" md.; Sahnûn, *el-Müdevvene*, V, 356, 402, 426, 434 vd.; Ali Haydar Efendi (Küçük), *Dürrü'l-hükkâm şerhu Mecelleti'l-lahkâm*, İstanbul 1310-14 (*Mecelle*, md. 129, 221, 253, 270, 905-911, 1019-1020, 1660, 1174-1191'in şerhleri); a.mlf., *Şerh-i Cedid li-Kânûni'l-arâzi*, İstanbul 1321; Halis Eşref, *Külliyyât-ı Şerh-i Kânûn-ı Arâzi*, İstanbul 1315; Bilmen, *Kamus*, VI, 10, 132 vd.; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1974, I, 219; Ali Şafak, *İslâm Arazi Hukuku ve Tabikâtı (İlk Devirler)*, İstanbul 1977; a.mlf., *Hadislerde ve Mukayeseli Hukukta Şufa Hakkı*, Erzincan 1981; Subhî Mahmesânî, *en-Nazarîyyetü'l-'âmme li'l-mücebât ve'l-'uqud*, Beyrut 1983, s. 157-158; Vehbe ez-Zühaylî, *el-Fıkhu'l-İslâmî ve edilletüh*, Dımaşk 1405/1985, IV, 46-49.

ALİ ŞAFAK

AKBABA İMAMI

(bk. MEHMED ZALFİ EFENDİ).

AKBABA TEKKESİ

İstanbul'da Beykoz Akbaba köyünde
fetihten hemen sonra kurulan
bir tekke.

Bânisi İstanbul'un fethinde bulunmuş ("ni'me'l-ceyş"ten) Akbaba Mehmed Efendi adında bir Bektâşî babasıdır. Gazi dervişler zümresinin XV. yüzyıldaki temsilcilerinden olduğu anlaşılan bu zatın birçok benzeri gibi gerçek ve menkıbevi hayatı hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak fetihten hemen sonra, muhtemelen devletçe kendisine bağışlanmış olan bu yerde kendi adı ile anılan bir tekke kurduğu ve bunun çevresinde de zamanla aynı isim-

Akbaba Tekkesi'nin bânisi Mehmed Efendi'nin kabri ve tekkeden günümüze ulaşan yapılar - Beykoz/İstanbul

